

Over de levenskracht van een Indische familie

Het 'Indisch zwijgen' voorbij

Met een klein beetje liefdevolle overdrijving kun je zeggen dat eten tot voor kort het favoriete gespreksonderwerp was op feestjes bij de familie Hoyer. Met het boek 'Asta's ogen' van de Haarlemse journaliste Eveline Stoel heeft haar schoonfamilie er een nieuw onderwerp bij: hun Indische verleden. Daar werd altijd heel actief over gezwegen.

De 39-jarige Stoel heeft haar koperen jubileum in de familie inmiddels achter de rug, maar het duurde toch zo'n acht jaar voor ze aan haar boek durfde te beginnen. "Ik was van meet af aan gefascineerd, vooral door de oma van mijn vriend. Asta Hoyer was een echte matriarch, ik noem haar Marlon Brando in een bloemetjesjurk. Op feestjes was zij het absolute middelpunt. Haar acht kinderen en vele kleinkinderen waren dol op haar. Het is een heel Nederlandse familie, ze vinden zich niet Indisch, maar op feestjes komt die indo-kant er wel uit. Dan hebben ze gebatikte shirts aan en wordt er saté geregen en over eten gepraat. Mijn journalistieke nieuwsgierigheid werd natuurlijk ook gewekt doordat praten over het verleden taboe was. Als ik vroeg over hoe en waarom ze naar Nederland waren gekomen, kreeg ik als antwoord dat daar niet over gepraat werd. Ik vroeg niet door, hield gepaste afstand en respecteerde dat 'Indische zwijgen'. Pas toen ik zwanger was, had ik het gevoel niet meer helemaal van de kouwe kant te zijn. Bovendien voelde ik het bijna als heilige plicht ten opzichte van mijn kinderen om hun wortels bloot te leggen – om dat verleden uit te pluizen."

En een puzzel werd het. Terwijl vier jaar geleden haar zoon Maui werd geboren en twee jaar geleden Samuel, ging Stoel zwanger van haar boek. „Met kerstmis 2005 heeft mijn schoonmoeder Ingrid in de groep gegooid dat ik een boek wilde schrijven over de familie. Er was aarzeling, er waren gevoeligheden. Sommigen vroegen zich af of het wel interessant genoeg was, maar ze wilden het ook niet saboteren. Ik kan nu achteraf vaststellen dat niemand in de hele familie het hele verhaal wist. Sommige stukjes van de puzzel heb ik met veel moeite moeten verwerven. Het heeft me drie jaar gekost om Asta's nu 90-jarige broer aan het praten te krijgen over wat er daar in Indië en later Indonesië rond de oorlog, de Japanse bezetting en de Bersiap-periode allemaal is gebeurd. Ik kreeg verzoeken om bepaalde gevoeligheden uit het boek te laten – bij voorbeeld over het kind dat opa George bij een halfzus van Asta had. Ik heb dat toch beschreven, niet alleen omdat dat in veel Indische families voorkwam, maar vooral omdat het zo'n goed voorbeeld is voor hoe het allemaal in elkaar zat. De familie moest koste wat kost bij elkaar blijven. Er werd over gezwegen – ook door degenen die het wel wisten. Dat Indische zwijgen had dus ook een functie. Al met al heeft bij het schrijven de journalist in mij het gewonnen van het familielid. Nu ze het allemaal gelezen hebben, hebben ze er vrede mee. Een mooi compliment kreeg ik van een familielid dat zei dat alle gevoeligheden erin staan, maar dat het geen pijn meer doet."

Stoel stelt dat haar boek een leemte vult. „Wat er tot nog toe is geschreven zijn óf geschiedenisboeken – heel feitelijk en dus een beetje saai – óf autobiografische romans, die uitleg en dus achtergrond missen. Ik heb die twee zaken gecombineerd, het familieverhaal – dat bijzonder, maar niet uitzonderlijk is - in een historische kader geplaatst. Dan besef je pas echt wat daar in een paar jaar is veranderd. Van het gemoedelijke leven met rijkdom en rust van voor de oorlog, naar de Japanse bezetting, waarna meteen de Indonesische onafhankelijkheid werd uitgeroepen, waar vervolgens de grimmige Bersiap-periode overheendert. (De Bersiap-periode was een gewelddadige periode in de Indonesische geschiedenis die duurde van ongeveer oktober 1945 tot begin 1946, red.) Dat – en de moord op haar man George - had Asta allemaal achter de rug toen ze in 1955 op 38-jarige leeftijd met haar moeder en zeven kinderen naar Nederland ging, waar ze in Oss op een achterkamertje terecht kwam en het maar moest zien te rooien.”

Dan legt Stoel een link naar de huidige multiculturele samenleving. „Beter voorbereid kun je niet zijn. Ze waren al Nederlands, hadden Nederlands onderwijs genoten en gejuicht bij de geboorte van de prinsesjes. Maar dat was niet genoeg. Deze Indo's hadden een donkere huid en hebben moeten knokken. Ze werden niet met open armen ontvangen en werden geconfronteerd met Hollandse doofheid. Er wordt wel gezegd dat integratie drie generaties duurt. Maar al dat assimileren heeft ook een keerzijde. Er is nu een generatie die niks van z'n achtergrond weet. Oom Buddy, een broer van mijn schoonmoeder, heeft mij zijn verhalen in tranen verteld. Zijn kinderen zijn nu door het boek geïnteresseerd in zijn verleden. Ik hoop dat meer mensen van deze generatie het boek lezen en door Asta's verhaal hun ouders hun verhaal kunnen laten vertellen. Maar misschien is dat een te grote droom.”

RENEE DE BORST

Eveline Stoel: Asta's ogen. De levenskracht van een Indische familie. Uitg. Nijgh & Van Ditmar, € 19,90.